

Mörköintervjuer 2005-2006

Intervjuperson(er):

Namn: *Gustav Andersson, Per Lilje m.fl*

Gård, torp etc (kanske flera):

Födelsedata/ålder:

Nuvarande adress, telefon:

Intervjun:

Intervjuare: *— Samtal!*

• Antal band, anteckningar etc, märkning:

1 kassetband

Bilder?

Nej

Ev gjorda sammanfattningar eller utskrifter

*Ja 1st
finns digitalt*

Kvar att göra:

Nummer i denna pärm: 3

Hölö Mörkö Hembygdsförening
 holomorko@telia.com

utskrivet i november 2005

Samtal mellan gamla Mörköbor som bodde på S Mörkö 1920 – 1930 (enligt påskrift på bandet)

Deltagare: Gustav Andersson   huvudperson
 Per Lilje, arrendator på Skesa gård   oftast = "Man" i utskriften
 Ivar (Eriksson) i Mossen   enstaka inpass
 Alfons Davidsson, f.arr.på Ekeby   enstaka inpass
 m fl.

Tidpunkt: Kanske början av 1980-talet?

Ett kassettband, endast på en sida, inspelat vid ett möte med många deltagare, mycket dålig hörbarhet. I princip utskrivet exakt efter samtalet.

Erhållet av Sven Andersson, Smedvägen 1, 146 56 Tullinge (son till Gustav Andersson som var skogvaktare på Mörkö under åren 1919-XXXX , bosatt på Södra Dalbrink i 27 år

A   Vi ska börja mesamma o titta på kartmaterialet....se vad som funnits på Mörkö, det mesta är ju borta, om det nu inte är sommarstugor.....

Man   Jag vet att Gustav berättat för mig att finns en grund ända ute på Hornö en f d jaktstuga o den stugan står vid Hornö gård numera, en liten timrad stuga på 3ggr2 m.

Kv   Hornö udd, ja men Hornö gård, vad är det, det har jag aldrig hört talas om

A   Jodå, det var ett torpställe på S Mörkö som kallades Hornö, ett arrendeställe till Hörningsholm. När en som hette Eide hade det...o hans dotter gick i skolan vid Löten o det var lång väg att gå o då hade de häst där, men det fanns ingen väg utan de hade vagnen stående inte långt ifrån Ekö. Så då ledde de hästen fram till Ekö, o sen kunde de åka. så det var aldrig väg ut till Hornö...

Man   Dom som bodde på Hornö hade hand om fyrarna förr i världen på 1800-talet

A   Ja.....

Man   ....våran pensionärs.... Öberg, som är avliden sedan 15 år tillbaka han var tändpojke på Hornö, han var med o rodde o fyllde olja på fyrarna på Stenskär o Svarta Hällen o Gålklubb

A   Ja

Man   Sedan hamnade vi på Hornö, o sedan hamnade vi vid Sandholmsstugan

- Man Under 1800-talet bodde en Brita där
- A Ja, Brita i Sandholmen
- Man Ja hon hade en egen son o en fosterson, o den där egna sonen han gick sju år i följd o läste, jag vet inte om han var obegåvad eller om kyrkoherden ville ha hjälp
- A Den är väl sommarställe
- Man Ja den är sommarställe. Sedan har vi ju Långö.....
- A Han var där ett par år sen kom han till Hornö 1925 och blev emottagen där.....han blev gift med en dotter till byggmästare Öberg på Mörkö två bröder som skulle bygga lagård ...för dom skulle dra strömmingsnot...det var goda fiskeår men det gick dåligt att fiska på Långö, men lagårn byggde de och stugan byggde de om också det var 1926(??)
- K Hur är det med Demander där då
- A Ja det var en emellan, en arrendator emellan på Långö, ja det var två pojkar
- Man Demander var ju känd för att han sköt och tjuvfiskade
(Långt stycke om bl a Demander otydbart)
- Man Ja sen är det Ekö, ett ställe där man försörjer sig på både fiske o jordbruk som finns kvar av alla de här gamla fiskebönderna skärgårdsbönderna, vet du något speciellt om det
- A Nej
- Man Sen är det Svalhagen, eller heter det kammare?
- A Svalhagen är borta, det som har varit lantbruk, det heter Svalhaga kammare, det finns fortfarande kvar ner vid sjön. Det finns lämningar kvar av gamla fruktträd.
- Kv Har du inte varit med o köpt en ko där en gång?
- A Jo, (skratt), det var Klubben som hade det då
- Kv Du minns inte att det varit jordbruk där?
- A Nej. Men han som var vid Skogstorp han var son därifrån, han kunde tala om hur det var där.
- Man Birgit Carlsson berättar att du (?) fria där, det fanns visst söta flickor där...
komunalkamrer.... Berghuset har vi ju snacka om förut, det är ju sägnen där...elda...

Längre fram mot Klubben har det varit en stuga till.....bebyggelse kvar, men det är väl långt före din tid

A Källare o lite grunder finns kvar.....

Man Björnö slätt?? Ja så har vi Anklora, o Tokvik
Tokvik där som det enda stället

(historien om huset som inte brändes av ryssen, ej tydligt)

Borg Ängsstugan

A Bråten, Källstugan

Man2 Du kan tala om vad gubbarna hette på dom där ställena

A Bråten det var en som hette Karlsson som var där när jag kom dit.
En dag åkte han in till Trosa till doktor Ekberg, han hade ont i ett ben. Han hade åki cykel och åkt omkull o när han kom in sa doktorn: "hur i all världen har ni kommit hit, ni har ju brutit benet." Han gick till doktorn trots att han brutit benet. Men han slutade 1921 vid Bråten och byggde en stuga här uppe vid Hagaberg. Han gjorde opp med kamrer Ahlbom om att han skulle få tomten gratis där. Då fick han det i kontraktet att (det gällde) under hans och hans nuvarande hustrus tid... "Jag har inte tänkt gifta om mig!" sa han
Så han byggde Hagaberg.

Kv Var ligger Bråten

A Det går en väg alldeles norr för Bobacken in där

Man Till vänster om man kommer söderut, kanske 500 meter från Bobacken

A Vid kanten av den äng man kallar för Tors(?) -äng, där ligger Bråten

Man2 Du kan ta Källstugan nu

A Ja Källstugan ligger rakt över där

Man Har det också varit ett torp

A Ja, det var ett torp där

Man2 Vad hette den gubben

A Han hette Andersson då när jag kom hit, han gick i skogen
Men det är sommarställe

Man Ja det är alla de ställena vi har pratat om nu, också Ahlkärret, det är ju lite speciellt det ligger så fint

A Ja det gör det, men det var jordbruk där också. Men alla de där ställena (räknar upp alla ställen på hels södra ön utom Ekö!) är nedlagda nu.

Man Var det bara en gård i Norräng?

A Ja Norräng finns kvar. Det har bara varit en gård i Norräng

Man Och så är det ett ställe som heter Dalbrink

A Ja det var två ställen som hette Dalbrink, N och S Dalbrink. Jag bodde där i 27 år.

Man Det var väl en idealisk plats för en skogvaktare.

A Ja men det var långt till planteringarna

Man Dina första planteringar var väl där?

A Ja det var det, N om Dalbrink. Dalbrink var också ett fiskarställe. Det var ett original som hette Per som hade det när jag kom.

Man Var det (du??) morbror till Gunnar Gustafsson?

A Morfar

Man Också Nytorp o Rossholmen

A Nerlagda lantbruk

Man2 Vägen förbi Nytorp där, kan du berätta om den, när den gjordes, den var nyanlagd under din tid.

Man Det var Nisse Pettersson som var bas för bygget. Det var bara farbart till Kallasvik

A Det var inte farbart till Kallasvik heller. Jag kan tala om att det var en familj som (??) vid Tuna och hade slutat där och tog arbete i Södertälje och familjen blev vräkt och det var en höstkvald så ringde de o sa att det skulle bli vräkta där och måste skaffa bostad. Då ringde jag Hörningsholm o fick hyra en stuga vid Kallasvik o det var en från Håga som körde lastbil o mitt för Nytorp så sjönk lastbilen i leran o sen så fick de bära barna o skaffa häst o köra deras grejer till Kallasvik, så den var inte farbar.
Sen var det någon entreprenör som gjorde den där vägen från Rossholmen till Lövhagen.

Man I den här mörköbeskrivningen är gamla vägar inritade och vi försökte för många år sedan gå dom här vägarna som dom var ritade. Just i backen söder för Kallasvik där har väl vägen gått opp i skrevan till höger när man kommer söderut. Det är sprängt igenom på senare år.....

A Ja, det är det

(långt stycke ohörbart)

...Baggtorp.....

(Det följande är rörigt, det går ibland inte att höra om man talar om Baggstugorna eller Gustavsberg)

Man Sen har vi Gustavsberg

A Ja det var ett torp, det var två stugor där

Kv Var är vi någonstans??

Man 300 m SV Uggeltorp

(otydbart)

A Det var två som hade lantbruk där i Baggstugan när jag kom, 1919
De hade kor o häst o skulle ha bränsle.

Kv Körde dom i skogen med sina hästar?

A Ja på vintern. Oaxen hade inget arbete på vintrarna, då kom de till skogen de som bodde där

A Många som bodde på torpen jobbade på Oaxen, de hade dubbeljobb.

Man2 (fråga om torpardrängar)

A Före min tid hade de drängar som gick upp till Hörningsholm för dagsverken och låg kvar på nätterna tror jag.

Man Lavretar-Nilsson berättade om det där

Man Lavreten är ju en gammal gård också.

A Ja, eller hur Ivar! (i Ilmen)

Man Kan du berätta om Södra Läroverket, hur det var där?

A Nu är vi på andra sidan. Ska vi börja söderifrån.

Man Svalhagen hade vi där nere, och så har vi Klubben

A Vid Klubben var det en stuga till strax söder om som var bebodd för i tiden.

Flera Den gamla vägen gick till dom där ställena, ...över Bobackens bastu....så vägen mellan Bobacken o Klubben fanns inte då...

A Eriksöbron byggdes om cirka 1953

Man Och så är det Bobacken, det är väl ett mycket gammalt boställe det?

A Ja, det är det, mycket gammalt. Där det är skog nu mellan Bobacken och Ängsstugan, där hade di åkrar till Bobacken förut.

Ängsstugan, Borg (nämndes)

A Tabors berg söder om Borg, den gamla fästningen, stenröset där...

Man Varför heter det Tabors berg för? Frireligiöst på något sätt? Men Karolinerberget, känner du till det?

A Nej

Man Det står på kartan, men ingen vet varifrån namnet kommer

A Var fanns det? Ovanför Bobacken var det ju vårdkasberget

(otydligt)

Man Kanalen intill Boviken har naturligtvis varit mycket djupare förr

A Ja, det har ju varit många öar förut och Kålsö har varit en egen ö

Man Har det varit någon bebyggelse på Kålsö?

A Inte vad jag vet om. Kålsö är väl en av de vackraste platserna på Mörkö

Man Sen har vi Brink o Stenhälla.

A Och Lugnet innan man kommer till Lötén. Nedlagda allihop som lantbruk. Vid Brink var det en som hette Andersson, och vid Stenhälla var det en som hette Karlsson, o han hade en son som hette Henrik, o han övertog Stenhälla efter sin far. hans hustru lever än o bor på Mörkö, Linnea.

Alfons? Åtorpstugan, den är riven nu va?

A Ja, den är riven. Där fanns en stuga till som vi kallar för Pus-stugan. Den låg alldeles intill. Det var en vattensamling där (förklaring till PUS).

Alfons? Var det ett torp oppe i Bränntorp också? Ovanför Lötén, i linje med Lötstugan-Dalbrink?

A Ja, det har det varit förr i tiden.

(otydligt)

A (Lärarinnorna i Lötens skola:) När jag kom var det en fröken Carlsson, hon var mycket duktig. Det var bara varannandagsskola, småskola en dag och folkskola en dag. Paban

prästen sa att det inte gick att märka någon skillnad på dom som gått varannandagsskola i Löten och dom som gått i daglig skola i Eneboda.
Anna Carlsson kom upp till Eneboda. Fröken Kihlberg kom efter.....

Grindstugan nämndes

A Den tillhör Mörkö prästgård, pastoratet. Liksom Ulriksdal. Men inte Lötstugan.

Man Ifrån Lötstugan så gick det en rätt rejäl stig över berget mot Oaxen. Det var tydligen generationer som jobbat på Oaxen.

Man Hade John Erikssons förfäder kommit nere ifrån Löten?

A Nej, John Erikssons far var vid Tormesta

Man Han tala om Löten, är det farfar då...

A Nej, Johns pappa arrenderade Tormesta o sen kom han till Löten

Alfons? Det var ett torpställe under Botten som hette Nyängsstugan. Där bodde de folk så sent som 1911.

A Där Gustav har sin sommarstuga. (??)

(otydbart långt stycke, om torp, ängar som slogs m. m.)

A ...ja Löten hade ju Hörningsholm själva, och det var en som hette Agazzi som skötte om det hela där, men så skulle Löten arrenderas ut och då fick Agazzi Norräng. Han var pappa till fru Arnell(?) och fru Aurell som....
Åtminstone Lugnet lydde under Löten, de gjorde dagsverken där.

(fråga om Getberget)

A Getberget känner vi väl till allihopa, där finns det två gamla kalkugnar som är insprängda i själva berget, som är intressant. Den ena är använd mycket och den andra mindre. Det var någon gång på 1850-talet som man brända kalk men troligen är ugnarna äldre

Samtalet verkar fortsätta, men man har inte klarat av tekniken.....

Egen telefonlinje från Idala till Löten (som ju låg direkt under godset) och Dalbrink (där skogvaktaren bodde).

/Utskrivet på Slaktars i Egelsvik en snöig novemberkväll 2005 av
Bengt Stenberg, bengt.stenberg@tele2.se